

Zrušení služebního zákona by ohrozilo nezávislost státní správy

19.1.2026 - | Transparency International ČR

Poslanci Radek Vondráček, Zuzana Ožanová (ANO), Renata Vesecká (Motoristé) a Libor Vondráček (Svobodní za SPD) předložili Poslanecké sněmovně 29. prosince 2025 návrh zákona o státních zaměstnancích (sněmovní tisky 76 a 77) s cílem: „posilovat efektivnost a výkonnost správních úřadů a státních zaměstnanců, udržovat transparentnost, profesionalizaci a stabilitu státní správy a zachovávat její nezávislost a apolitičnost“.

My, níže podepsaní, chceme vyjádřit znepokojení nad záměrem předkladatelů nahradit služební zákon zákonem o státních zaměstnancích. Debata o změně povahy státní služby z veřejnoprávní na soukromoprávní je legitimní, stejně jako cíle předkládaného návrhu. Upozornujeme ale, že předmětným návrhem je transparentnost, profesionalizace, stabilita, nezávislost a apolitičnost státní správy ohrožena, nikoli posílena.

„Jsme přesvědčeni, že největší výzvou, které státní služba čelí, není její veřejnoprávní podstata, ale nekonkurenceschopný platový i kariérní systém, neefektivní systém řízení a nedostatek respektu volených představitelů státu k úřednickému stavu,“ uvádí Dominika Křížová za projekt Stát ve formě.

Pokud by byl návrh zákona o státních zaměstnancích skutečně přijat, došlo by k odstranění všech systémových pojistek nezávislého výkonu státní správy.

„Návrh ruší veškerou obranu úředníků, i těch vrcholných, před soukromými a nelegálními politickými tlaky, a to včetně služební komise. Úředníci by se mohli při nezákonném zásahu politiků do budoucna jen soudit. Nakonec by tedy možná konkrétní člověk dostal za pár let odškodnění, ale to není efektivní ochrana před bezprostředním nátlakem a zajištění nezávislosti a profesionality státní služby,“ říká Jan Dupák z Transparency International.

„Poslanecký návrh neřeší hlavní problémy státní správy jako je efektivita řízení a systém odměňování státních úředníků, přestože jsme je v předvolebním období prezentovali politikům napříč spektrem. Vládní hnutí ANO se přihlásilo k Dvanáctce opatření iniciativy Česko, funguj!, velkou většinu z nich vepsalo do své Hospodářské strategie, na niž se odkazuje i Programové prohlášení vlády. Proto je nepochopitelné, že vládní poslanci přichází se zcela odlišným návrhem, který má spíše destruktivní potenciál,“ dodává Karolína Kopka z iniciativy Česko, funguj!

Efektivitu státní správy lze zvýšit i bez rušení pojistek proti politizaci rozhodování úředníků.

„Z kvalitativních výzkumů Aspen Institute CE vyplývá řada doporučení pro zefektivnění státní správy. Jedním z nich je posílení pozice státního tajemníka jako vedoucího úředníka ministerstva, který je izolován od politických vlivů. S ohledem na chystanou reformu je však v novém zákoně o státních zaměstnancích patrná značná politizace role státního tajemníka, což je v přímém rozporu se snahou o profesionálnější a nezávislejší státní správu,“ upřesňuje Tomáš Klvaňa, výkonný ředitel Aspen Institute CE.

Upozorňujeme, že předkladatelé v důvodové zprávě potřebnost návrhu zákona odůvodňují odkazy na analýzu účinnosti zákona o státní službě od KPMG z roku 2018 a Analýzu zákona o státní službě od odborníků z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy z roku 2022 (zde). Na tyto analýzy ale již reagovala tzv. „flexibilizační“ novela zákona o státní službě (zákon č. 448/2024 Sb.), která nabyla účinnosti v lednu 2025 (shrnutí zde).

Je potřeba vzít v úvahu aktuálnější a komplexnější zhodnocení funkčnosti jednotlivých atributů státní služby včetně prověřených postupů ze zahraničí. Z domácích podkladů jde o průzkum 'Pohled úředníka/ce' a zejména o dopadovou studii k novému nastavení státní služby, kterou aktuálně zpracovává vedení státní služby a která by měla přinést popis aktuálních palčivých problémů služby včetně doporučení, jak je řešit.

Dále je také nutné přijít s promyšleným plánem implementace, sadou dalších opatření a organizačního zajištění, které půjde daleko za rámec případného nového zákona.

„Každý zkušený manažer ví, že během takové zásadní změny je důležité zajistit adekvátní komunikaci o smyslu a dopadech připravovaných změn. V tomto případě je tedy potřeba primárně informovat a zapojit samotné úředníky na ministerstvech a dalších úřadech. Jedině tak můžeme zajistit, aby právě ti nejschopnější neodešli nebo neztratili motivaci,“ dodává Ladislav Frühauf z think tanku České priority.

Společně proto vyzýváme vládu zejména k:

1. **Vytvoření pracovní skupiny**, která umožní vést s experty i nevládním sektorem věcnou diskusi nad výstupy dokončované dopadové studie k novému nastavení státní služby a najít shodu na skutečně potřebných změnách.
2. **Naplnění závazku modernizace státní služby** plynoucího z vlastní Hospodářské strategie a z přihlášení se k opatřením iniciativy Česko, funguj! Tyto dokumenty totiž představují ucelený, řádně prodiskutovaný a odborně podložený rámec pro modernizaci státní správy.
3. **Zachování dostatečných pojmů politické neutrality státní služby** spočívajících zejména v institutu služební komise, která musí mít možnost přezkoumat i zákonnost systemizace, a institutu státního tajemníka jmenovaného, hodnoceného a odvolávaného nejvyšším státním tajemníkem v součinnosti s příslušným členem vlády.

My, níže podepsaní, jsme připraveni se aktivně podílet na modernizaci státní služby a podpořit takový návrh, který skutečně povede k posílení kvality, profesionality a neutrality státní služby. Věříme, že otevřený proces přípravy je v tomto případě nejen žádoucí, ale nezbytný pro zachování důvěry veřejnosti v nestranný a odborný výkon státní správy.

Karolína Kopka, Česko, funguj!

Ladislav Frühauf, České priority

Dominika Křížová, Stát ve formě

Tomáš Klvaňa, Aspen Institute CE

Šárka Zvěřina Trunkátová, Oživení

Jan Dupák, Transparency International

Lenka Stryalová, Hlídač státu

Jakub Janda, Bezpečnostní centrum Evropské hodnoty

Veronika Víchová, Centrum pro informovanou společnost

<https://www.transparency.cz/zruseni-sluzebniho-zakona-by-ohrozilo-nezavislost-statni-spravy>